

მაია ფირჩხაძე

ინტერვიუს ტექნოლოგია და ცოდნის აგების პროცედურები

როგორც ვიცით, სწავლა მიზანმიმართული პედაგოგიური პროცესია, რომელიც დაფუძნებულია ცოდნის ორგანიზებასა და სტიმულზე, შემოქმედებით უნარებზე, მსოფლმხედველობასა და ზნეობრივ-ესთეტიურ შეხედულებებზე. ამის მისაღწევად კი მასწავლებელმა უნდა შეძლოს:

I - მიაღწიოს საგანმანათლებლო მიზანს (ცოდნის, უნარების დაუფლებას);

II - მიაღწიოს განმავითარებელ შედეგს (აზროვნების, მახსოვრობის, შემოქმედებითი უნარების განვითარებას);

III - მიაღწიოს აღმზრდელობით მიზანს (მსოფლმხედველობის, ზნეობის, ესთეტიურ-კულტურული უნარების ჩამოყალიბებას).

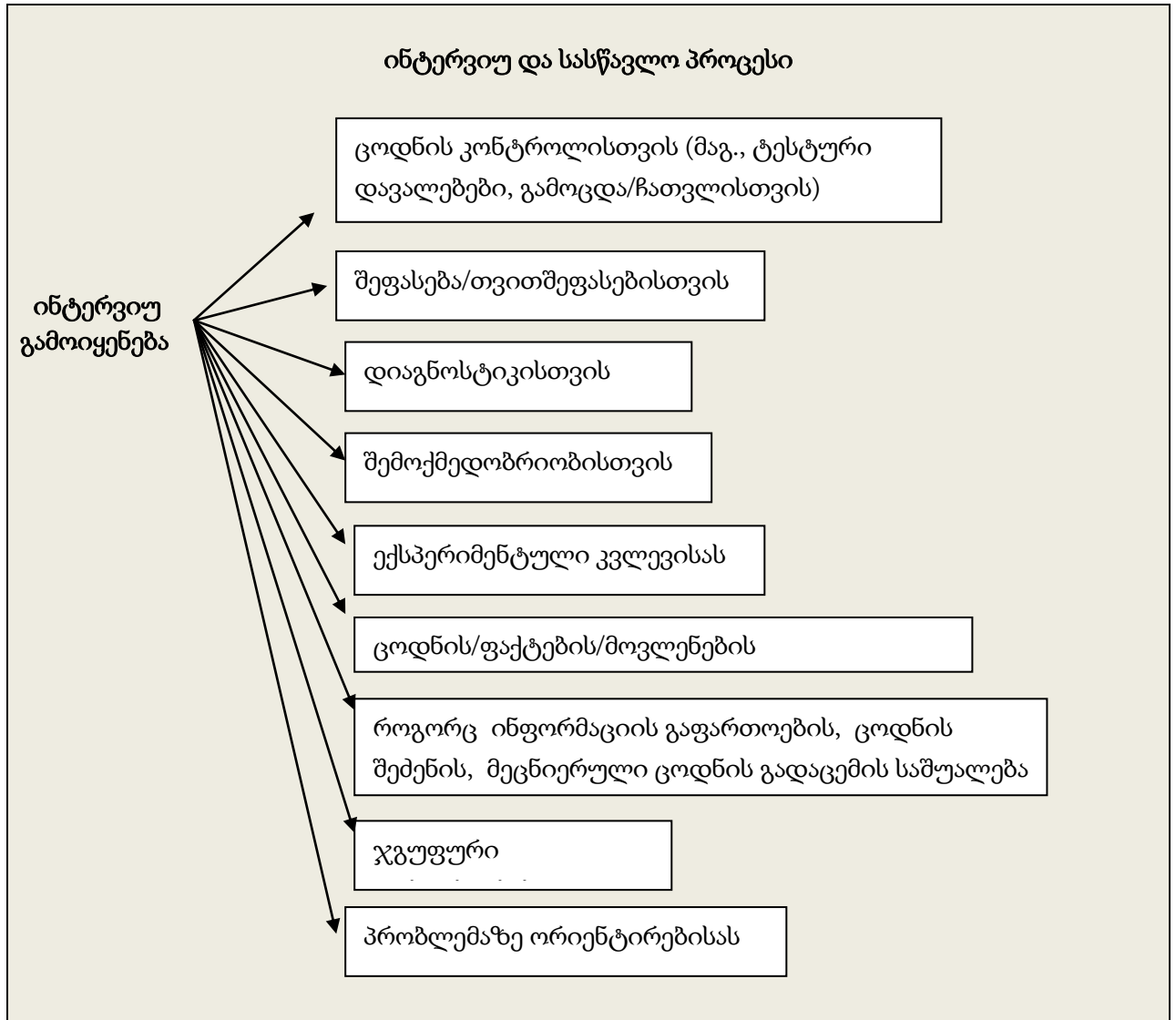
მაგრამ სასურველი შედეგის მისაღებად როგორი გულდასმითაც არ უნდა დაგეგმოს მასწავლებელმა მეცადინეობა, გასათვალისწინებელია, რომ მოსწავლის მრავალმხრივი განვითარება და სულიერი სიმძლვე არ მიიღწევა ძალდატანებით. სრულფასოვანი სულიერი სიმდიდრე გულისხმობს ადამიანის მისწრაფებებს ცოდნის სრულყოფისაკენ, მეცნიერების, ხელოვნების დაუფლებისაკენ. ამიტომ მიზანი მაშინ იქნება მიღწეული, თუ მასწავლებელი შეძლებს მოსწავლეთა მხრიდან ადექვატური რეაქციის მიღებას. მნიშვნელოვანია, რომ ეს მოხდება არა მარტო მაშინ, როცა სასწავლო პროცესი ხელს შეუწყობს ჯანმრთელი მოტივების და ინტერესების წინ წამოწევას, არამედ, როცა გადაწყდება საკითხი - რა გზით გაზომოს მასწავლებელმა მოსწავლის „მისწრაფებების ხარისხი“, როგორ მიხვდეს, რომ სასწავლო პროცესი სწორი გზით მიდის?

სწავლის პროცესში მოსწავლეთა ცოდნა განისაზღვრება შეფასების სისტემით, რომელიც ძირითადად განმსაზღვრელ და განმავითარებელ შეფასებაზეა დამყარებული და მოსწავლის ფაქტობრივ ცოდნას ეფუძნება. მაგრამ სწავლის ძირითადი მიზანი ხომ შეფასება არაა? ჩვენ ხომ მხოლოდ იმისთვის არ ვასწავლით მოსწავლეს საგანს, რომ პატარა ცოცხალმა ბიბლიოთეკებმა იარონ დედამიწაზე? არამედ ვასწავლით იმისთვის, რომ, მაგალითად, ისწავლონ მათემატიკურად აზროვნება ანუ თავად რომ შეძლონ იაზროვნონ მათემატიკურად, ან თავად რომ განიხილონ პრობლემა ისე, როგორც ამას გააკეთებს ისტორიკოსი და სხვ., ვასწავლით იმისთვის, რომ, საერთოდ, თავად მიიღონ მონაწილეობა ცოდნის მოპოვებაში. ეს ჩვევები მნიშვნელოვანია არა მარტო მოსწავლისათვის, არამედ ისინი ეხმარებიან მასწავლებელს მოსწავლეთა კოგნიტური ზრდის დანახვაში!

რომელია ის უნივერსალური შეფასების სისტემა, რომელიც ნათლად ადასტურებს კოგნიტური ზრდის ზედა საფეხურების წვდომას? ეს ძალიან მნიშვნელოვანი დეტალია, რადგან ამ საფეხურის წვდომა ნიშნავს იმას, რომ სასწავლო პროცესის სამივე ნიშანი (საგანმანათლებლო მიზანი, განმავითარებელი შედეგი და აღმზრდელობითი მიზანი) წარმატებით განხორციელდა და მასწავლებელმა შედეგს მიაღწია. ასეთი შეფასები სისტემა ცნობილია თვითშეფასების სახელით. მოსწავლის თვითშეფასება ცოდნის შეძენის და შემეცნებისკენ მისწრაფების ანუ პრაქტიკული მოღვაწეობის გზით მიიღება და იგი, როგორც პიროვნების თვითშემეცნების უმნიშვნელოვანესი კომპონენტი, აუცილებელ მომენტს წარმოადგენს იმ ჰარმონიული ურთიერთობისთვის, რომელსაც ამყარებს ადამიანი როგორც თავის თავთან, ისე სხვა ადამიანებთან. შესაბამისად, თვითშეფასება აადვილებს, უფრო წარმატებულს ხდის იმ ურთულეს პროცესს, რომელსაც „მოსწავლე - სკოლა - მასწავლებელი - სასწავლო პროცესი“ ჰქვია.

რა სავარჯიშოებით და ხერხებით შეიძლება მიაღწიოს მასწავლებელმა მოსწავლეთა მხრიდან თვითშეფასების ჯერ სტიმულაციას და შემდეგ - შედეგს?

სწავლა/სწავლების ეფექტურობისთვის დღეს მრავალ საშუალებებს და ტექნოლოგიებს იყენებენ, მაგრამ არცერთი მათგანი არაა დაფუძნებული ინტერვიუს მიზანმიმართულ გამოყენებაზე ამ კუთხით. ინტერვიუს ცნებიდან გამომდინარე კი იგი კომუნიკაციური მეთოდის ერთ-ერთ საშუალებაა და გულისხმობს რა მჭიდრო ურთიერთობას მოსაუბრეთა მხრიდან, მიზნიდან დამოუკიდებლად, წარმატებით შეგვიძლია გამოვიყენოთ სწავლა/სწავლების დროს როგორც საგანმანათლებლო ტექნოლოგია, როგორც ცოდნის მიღების, შემეცნების ძირითადი ფორმა.

მართალია, ინტერვიუ როგორც სიტუაცია წარმოადგენს ხელოვნურად შექმნილ კვლევითი ხასიათის მდგომარეობას, მაგრამ მისი ჩატარებისთვის და წარმოებისთვის დიდი მნიშვნელობა აქვს ვითარებას, ადგილს, დროს და მიზანს.

ინტერვიუ უნდა იყოს:

- კონკრეტული;
- მარტივი, მოკლე ფორმატის;
- არ უნდა შეიცავდეს ქვეტექსტებს.

ინტერვიუს დროს ძირითად მოქმედ პირებად ვხვდებით რესპოდენტს (ვისაც ესაუბრებიან ანუ ადამიანს, რომელიც მონაწილეობს დიალოგში როგორც

ინფორმაციის წყარო) და ინტერვიუერს (პირს, რომელიც უშუალოდ აწარმოებს კვლევით საუბარს, დიალოგს).

მიზნიდან გამომდინარე, ინტერვიუ შეიძლება იყოს სხვადასხვა ფორმის: თავისუფალი, არასტანდარტული, ღრმა შინაარსის, ჯგუფური, მასობრივი, ინდივიდუალური, ნარატიული ხასიათის, ექსპერიმენტულ-კვლევითი, აუდიო, ვიდეო და სხვ.

რესპოდენტის მხრიდან ინტერვიუს დროს შეიძლება შევხვდეთ სუბიექტურ ინფორმაციას, ფაქტების შეგნებულ მიჩქმალვას, მისთვის მისაღები აზრების წინ წამოწევას და ა.შ., მაგრამ ინტერვიუერმა უნდა შეძლოს ობიექტური პოზიციის დაცვა/გამოხატვა, უნდა გამოავლინოს მოსმენისა და აზროვნების უნარი.

მაშასადამე, თუ მოსწავლეს ჩავრთავთ ინტერვიუს პროცესში, იგი ძალაუვნებურად გამოავლენს არა მარტო ფაქტობრივ ცოდნას გარკვეული საკითხის / საგნის / დისციპლინის მიმართ, არამედ აღნიშნული თემის, საგნის, დისციპლინისადმი გარკვეული დამოკიდებულებაც ჩამოუყალიბდება.

და, რაც მთავარია, როგორ მოვახერხოთ ეს ყოველივე ძალდაუტანებლად? როგორ ჩავრთოთ მოსწავლე დიალოგში? როგორ მოვახერხოთ, რომ ინტერვიუ მის ხელში იქცეს კვლევის, გამოძიების, მოვლენის შესწავლის საშუალებად? როგორ გავხადოთ იგი პროცესის მონაწილე-ინტერვიუერი ისე, რომ შეძლოს არა მარტო ცოდნის კონსტრუირება, არამედ კონსტანტაცია?

ინტერვიუს ფორმებიდან მკვეთრად გამოიკვეთება ნარატიული ფორმის ინტერვიუ, რომელიც თავის თავში მოიცავს ექსპერიმენტულ-კვლევითი ხასიათის ანუ პირველადი ინფორმაციის შეგროვების ინტერვიუსაც და მის განზოგადებულ ვარიანტსაც. ეს ძალიან მნიშვნელოვანია, რადგან კვლევითი ხასიათის ინტერვიუ ცოდნის კონსტრუირების კარგ საშუალებას წარმოადგენს და შემდგომი ეტაპის დაგეგმვაში ეხმარება ინტერვიუერს.

ნარატიული ხასიათის ინტერვიუს საუკეთესო მაგალითია **ისტორიული ხასიათის ნაშრომები**, რადგან თავად სიტყვა „ისტორიაც“ ანუ „თხრობა - მოყოლა“ ისტორიოგრაფიაში გამოიყენება როგორც მეთოდი, რაიმე მოვლენის შესწავლის საშუალება. „ისტორია“ უკვე გულისხმობს კიდევ გარკვეული ხასიათის დიალოგის არსებობას ავტორს, მსმენელსა და მკითხველს შორის. ამიტომ ისტორიის სწავლების მაგალითზე მასწავლებელს ადვილად შეუძლია მოსწავლეთა მხრიდან საჭირო ხერხების დაუფლებას მიაღწიოს.

განვიხილოთ მაგალითი, თუ როგორ შეიძლება **ისტორიის სწავლებისას მოსწავლე ძალდაუტანებლად გადავაქციოთ ინტერვიუერად**, თავისდაუნებურად გავხადოთ

დიალოგის მონაწილედ ისე, რომ გამოვლინდეს მისი ცოდნა კონკრეტული თემის, საკითხის, მოვლენის, დისციპლინის შესახებაც და თან მის თვითშეფასებასაც მივაღწიოთ.

პრაქტიკული:

რამდენად ისტორიოგრაფია, როგორც ასეთი, ანტიკური ისტორიკოსებიდან იღებს სათავეს, შესაბამისად, მოსწავლე ისტორიოგრაფიას ანტიკური პერიოდის ისტორიკოსების გაცნობით იწყებს. პირველ ეტაპზე მოსწავლეს ვთავაზობთ ნაწყვეტს ჰეროდოტეს „ისტორიიდან“, სადაც ვკითხულობთ:

„ჰეროდოტე ჰალიკარნასელის ქვემოთ მოყვანილი ძიებანი აქ მოთხრობილია იმ მიზნით, რათა დროთა განმავლობაში არ აღმოიფხვრას ჩვენი მეხსიერებიდან ადამიანთა მოღვაწეობა-საქმიანობა, აგრეთვე, ქებაშეუსხმელად არ მიეცეს დავიწყებას უდიდესი და განცვიფრების ღირსი გამრობანი... უმთავრესად კი იმიტომ, რომ არ იქნეს დავიწყებული ის მიზეზები, რომლის გამოც ატყდა ომი (ბერძენ-სპარსელთა შორის)...“

„ეს მოხდა ღმერთების ნება-სურვილით იმისათვის, რომ ტროელების მთლიანად ამოწყვეტას ნათელი გაეხადა ხალხისათვის ჭეშმარიტება, რომ მძიმე დანაშაულს თან სდევს სასჯელი ღმერთებისაგან და თუ დამნაშავე თავად არ დაისაჯა, მისი შთამომავლები მოიხდიან სასჯელს..“

„... სინამდვილეა ეს თუ არა, მე არ ვიცი, მე ვწერ იმას, რასაც მოგვითხრობენ...“

ამის შემდეგ მოსწავლეს ვთხოვთ, ტექსტზე დაყრდნობით უპასუხოს შეკითხვებს:

- გაიხსენეთ, როდის მოხდა ბერძენ-სპარსელთა ომი?
- რა კონკრეტული მიზანი ამოძრავებდა ჰეროდოტეს? მისაღებია თუ არა ეს მიზანი თქვენთვის?
- რატომ გახდა ეს საკითხი მნიშვნელოვანი ჰეროდოტესთვის?
- როგორია ჰეროდოტეს წერის მეთოდები?
- თქვენი აზრით, ჰგავს თუ არა ეს მეთოდი, მაგალითად, ინტერვიუს?
- პასუხს ხომ ვერ დაასაბუთებდით?

მოსწავლის მიერ შეკითხვებზე ადექვატური პასუხების გაცემით გამოიკვეთება რამდენიმე საინტერესო მომენტი:

- რა დონეზე იცის მოსწავლემ ფაქტობრივი მასალა;
- გავარკვევთ, რა დასკვნა გააკეთა მოსწავლემ ისტორიული პროცესის მიმართ ჰეროდოტესა და მისი ეპოქის დამოკიდებულების შესახებ;
- გამოვაკვლით, რა დასკვნა გააკეთა მოსწავლემ იმდროინდელი საზოგადოების ღირებულებების შესახებ;
- ასევე, გამოიკვეთება, დაინახა თუ არა მოსწავლემ ჰეროდოტეს, როგორც ისტორიკოსის წერის მეთოდების თავისებურებები და აღნიშნული მეთოდები შეადარა თანამედროვეობიდან მისთვის ნაცნობ სტილს.

შემდეგ ეტაპზე მოსწავლეს ვთავაზობთ ნაწყვეტს თუკიდიდეს „პელოპონესის ომიდან“:

„მე განვიცადე მთელი ომი... ხნოვანების წყალობით ვერკვეოდი მასში და ყურადღებით თვალს ვადევნებდი.... დაე, იცოდნენ, რომ შემთხვევები ჩემს მიერ აღდგენილია უმეტესად უტყუარ ჩვენებათა მოხმობით, იმდენად სრულად, რამდენადაც ამის ნებას მათი სიძველე გვაძლევდა... ჩემს მოთხოვრებას საკმაოდ სასარგებლოდ მიიჩნევს ყველა ის, ვინც მოისურვებს ნათელი წარმოდგენა იქონიოს წარსულზე... აი, როგორ იყო ძველი დრო ჩემი გამოკვლევებით, თუმცა ძნელია დაყრდნობა მის შესახებ ჩვენებებზე განურჩევლად, როგორც არ უნდა იყვნენ ისინი. საქმე ისაა, რომ ადამიანები ერთმანეთისგან გადმოიღებენ ხოლმე თქმულებებს წარსულზე, თუნდაც ეს მათ სამშობლოს ეხებოდეს, ერთნაირად, ყოველგვარი კრიტიკის გარეშე...“

ტექსტის გაცნობის შემდეგ მოსწავლე პასუხებს კითხვებს:

- როდის მოხდა პელოპონესის ომი?
- რა იყო თუკიდიდეს ნაშრომის მიზანი?
- როგორ უნდა დაიწეროს ისტორია თუკიდიდეს მიხედვით, როგორია მისი წერის მეთოდი?
- შეიძლება თუ არა თუკიდიდე ჩაითვალოს ისტორიული კრიტიკის ფუძემდებლად? დაასაბუთეთ თქვენი პასუხი;
- არ გინდათ წაიკითხოთ თუკიდიდეს „პელოპონესის ომი“?

მესამე ეტაპზე, ანტიკური პერიოდის სხვა ისტორიკოსების გვერდით მოსწავლეს ვაცნობთ პლუტარქეს:

„მე ბიოგრაფიებს ვწერ და არა ისტორიას, დიად ამბებში ყოველთვის ცხადად როდი ჩანს სიკეთე თუ მანკიერება; ერთი პატარა საქმე, ერთი სიტყვა ან რაიმე მოსწრებული თქმა - ხშირად უფრო ნათლად გვიმჟღავნებს ადამიანის ხასიათს, ვირე სისხლისმღვრელი ბრძოლანი, დიდი სამხედრო მოქმედებანი და ქალაქთა გარემოცვანი... ნება მომეცით ჩემს მიერ აღსაწერ პიროვნებათა სულიერ სამყაროს ღრმად ჩავწვდე და თითოეული მათგანის ცხოვრება ამის მიხედვით ავსახო. დაე, სხვებმა აღწერონ მათი დიადი საქმენი და ომები... ისტორიაში, როგორც სარკეში ჩახედვისას, მე ვცდილობ უკეთესობისაკენ წარვმართო საკუთარი სიცოცხლე და მოვასწრო ის იმათი მაგალითით, ვის სათნოებაზეც მოვუთხოვ... ისტორიის მეოხებით ჩვენ ზუსტად ვიღებთ თითოეულ დიდ ადამიანს ჩვენს სახლში, ვიგებთ, „ვინ ვინ არის “ და ამოვარჩევთ მის გამირობათაგან უმნიშვნელოვანესსა და უმშვენიერესს...“

ამის შემდეგ მოსწავლე პასუხობს შეკითხვებს:

- ანტიკური პერიოდის ისტორიკოსების მიხედვით, რა არის ისტორიის
- დანიშნულება და მიზანი?
- რა გამოცდილება უნდა შეგვძინოს ისტორიამ, რისთვის გვჭირდება იგი?
- რა თვისებები უნდა ახასიათებდეს ისტორიკოსს, როგორი უნდა იყოს მისი მეთოდები?
- ვისი ბიოგრაფიის ავტორია პლუტარქე?
- რატომაა მნიშვნელოვანი ბიოგრაფიების წერა? როგორია მათი წვლილი ისტორიის შესწავლაში?

რა დასკვნა გააკეთა მასწავლებელმა მოსწავლის მიერ დავალების შესრულების საფუძველზე:

- მუშაობისას მოსწავლემ გამოავლინა არა მარტო ცოდნა საგანზე (დისციპლინის ცოდნა), არამედ გამოკვეთა კიდევ ურთიერთობა აღნიშნულ საგანთან, მოვლენასთან (დისციპლინასთან);
- ამან კი, თავის მხრივ, ხელი შეუწყო მოსწავლის მოტივაციის ამაღლებას, გაზარდა მისი შემეცნებითი ინტერესი.

ამის შემდეგ, **მეოთხე ეტაპზე**, როცა მოსწავლეებმა გაარკვეეს ანტიკური პერიოდის ისტორიების წერის სტილი, ანტიკური და ზოგადად ისტორიის დანიშნულება და მიზანი, იმდროინდელი საზოგადოების დამოკიდებულება გარე სამყაროსადმი, **მოსწავლეს ვთავაზობთ** ისეთი ტიპის **შემაჯამებელ დავლებას**, რომელიც აიძულებს მოსწავლეს „იაზროვნოს ისტორიკოსივით“, ძალაუვნებურად მოიხსნოს ისტორიკოსი /ინტერვიუერის როლი და სრულად წარმოჩინდეს ჩვენს წინაშე - **მოსწავლე როგორც ინტერვიუერი**

შემაჯამებელი დავალება

1. მიწერე წერილი ჰეროდოტეს (ან შენ თვითონ აირჩიე ადრესატი)

(ინსტრუქცია: წერილი უნდა შეეხებოდეს შენთვის საინტერესო ისტორიულ საკითხებს და მის მიხედვით უნდა დაწერო რომელიმე მოვლენის ისტორია; გაითვალისწინე, რომ ნაშრომში უნდა ჩანდეს ჰეროდოტესთვის დამახასიათებელი ყველა ნიშან-თვისება)

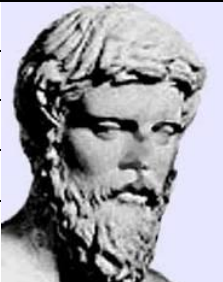
	

2. ინტერვიუ თუკიდიდესთან - როგორ დაწერდა თუკიდიდე თანამედროვე ისტორიას?

3. პლუტარქე როგორც ჩემი ბიოგრაფი

(ინსტრუქცია: გაითვალისწინე, რომ ნაშრომში უნდა ჩანდეს პლუტარქესთვის დამახასიათებელი ყველა მეთოდი)

როგორც ვხედავთ, შემაჯამებელი დავალების - ინტერვიუს - მოსამზადებელ ეტაპზე მოსწავლემ ტექსტის, ნარატივის შესწავლის საფუძველზე დააგროვა ფაქტიური ცოდნა, გაარკვია ანტიკური პერიოდის ისტორიკოსების წერის მეთოდები, შეიძინა იმ პერიოდის ისტორიული ნაშრომების სრულფასოვანი ანალიზისა და დასკვნების გაკეთებისათვის საჭირო უნარ-ჩვევები, დაადგინა ცალკეული პერიოდის ისტორიკოსების დამოკიდებულება ისტორიული მოვლენებისადმი და საკუთარ პოზიციაც გამოხატა; ამავე დროს ინფორმაციის გადამუშავებისას მოსწავლეს ახალი მიდგომების ჩამოყალიბება მოუხდა, რამაც საშუალება მისცა გამოეყვინა თავისი შემოქმედებითი თვისებები.

რა კონკრეტული დასკვნების გაკეთება შეუძლია მასწავლებელს დავალება/ინტერვიუს შემდეგ?

- ინტერვიუ/საუბრისას წინ წამოიწევა ის საკითხები, რომლებიც მნიშვნელოვანია ინტერვიუერისთვის და, შესაბამისად, საშუალებას აძლევს ინტერვიუერს, გაზომოს, შეაფასოს, გარედან შეხედოს თავის ცოდნას, გაარკვიოს აზროვნების მიმდინარეობის ხასიათი, მახსოვრობა, ცოდნის დონე, სუსტი ადგილები, პრობლემა და, საბოლოო ჯამში, მოახდინოს თვითშეფასება. თავის მხრივ, მოზარდი თვითშეფასების მომენტში განიცდის კოგნიტური და ემოციური კომპონენტების ცვლილებას. კოგნიტური პროცესები აქ ასახავენ ადამიანის ცოდნას თავის თავზე, ემოციური კი მის ურთიერთობას თავის თავთან, როგორც საშუალებას საკუთარი მოთხოვნილებების დასაკმაყოფილებლად. ეს ორი კომპონენტი ერთმანეთისგან განუყოფელია, რადგან ცოდნა თავის თავზე აუცილებლად გულისხმობს იმ ემოციებს და ძალას, რომელიც თან ახლავს შესაცნობი ობიექტის შინაარსის შეფასებას, რადგანაც თვითშეფასების საფუძველს ადამიანის პიროვნული აზრები და შეხედულებები წარმოადგენენ. ინტერვიუს ტიპის დავალებების შესრულებისას კი ეს მომენტები მკვეთრად გამოიხატებიან;
- თუ ინტერვიუს წარმართვის ტექნიკა კარგად იქნება დაცული, აუცილებლად გამოვლინდება მოსწავლის მისწრაფებები, შემეცნების დონე და თვითშეფასების უნარიც;
- ინტერვიუ, როგორც საუბრის ტექნიკა, არის არა მარტო კვლევითი, არამედ პედაგოგიური ინსტრუმენტიც. იგი წარმატებით შეგვიძლია გამოვიყენოთ სწავლის პროცესში, განვიხილოთ როგორც ცოდნის შეძენის, ცოდნის გადაცემის სტადია და თვითშეფასების საშუალება;

- ინტერვიუ/საუბარი შეგვიძლია განვიხილოთ არა მხოლოდ როგორც კონკრეტული ემპირიული მეთოდი, არამედ როგორც ცოდნის კონსტანტაციის საშუალებაც;
- ამავე დროს, საუბრის წარმოებისას ობიექტური რეალობის დანახვაც შეგვიძლია, რადგან თავად დიალოგი უწყობს ხელს ობიექტურობის აღქმას.

ინტერვიუ, ეფუძნება რა დიალოგს, სწავლა/სწავლების პროცესის ჰუმანიზაციასაც ემსახურება და საბოლოო ჯამში, ამ კუთხითაც წარმატებით ეხმიანება სასწავლო პროცესის სამივე ნაწილს. უმნიშვნელოვანესია, რომ ინტერვიუს ტექნოლოგიის გამოყენებისას სასწავლო პროცესში მოსწავლის ცოდნა ისე იგება, რომ თითქოს „ცოცხლდება“, იზრდება ინტერესი, სტიმული/რეაქცია უფრო აქტიური ხდება. ამდენად, ინტერვიუ/საუბარი, როგორც ცოდნის დაბადების საშუალება, შეგვიძლია განვიხილოთ როგორც შემეცნების ძირითადი ფორმა და წარმატებით გამოვიყენოთ სასწავლო პრაქტიკაში.